

Vesa Talvitie

Pentti Linkola ja ilmastoahdistuksen filosofia

Tieteenalojen, myös psykologian, rivien väleihin piiloutuu valtava määrä filosofisia ennakkoletuksia. Niiden jahtaamiselle omistautunut joukko on pieni, ja se onnistuu vain harvoin herättämään laajempaa mielenkiintoa pohdintojaan kohtaan. Ilmastonmuutos ja siihen liittyvä aktivismi nostaa kuitenkin filosofian ja psykologian raja-alueen eteemme.

Mikä on onnistunutta ilmastoahdistuksen hallintaa ja mitä on hyvä psykologinen sopeutuminen edessä olevaan ilmaston lämpenemiseen? Jotta psykologia pysyisi omassa loke-rossaan, psykologinen sopeutuminen kuuluisi ehkä määritellä ikään kuin solipsistisesti, ulkomaailma sulkeistaen mielen sisältä käsin. Tällöin sopeutumista voi arvioida esimerkiksi toimintakyvyn säilyttämisen, ajattelun joustavuuden ja epävarmuuden sietämisen näkökulmista. Entä jos tähän lisätään ylisukupolvinen elämän suojelemisen näkökulma: astutaanko (elämän)filosofian alueelle, jos esitetään, että psyykkiselle hyvinvoinnille on tärkeää myös pyrkimys säilyttää maapallo asuttavana tuleville sukupolville?

Ympäristöfilosofian ja -psykologian suhde on Suomessa harmaata aluetta, mikä näkyy myös suhtautumisessa Pentti Linkolaan. Hänestä julkisuuteen maalautunut kuva on elänyt varsin itseenäisesti omaa elämäänsä. Riitta Kylänpään vuonna 2017 julkaistun elämäkertateoksen nimi onkin *Pentti Linkola – ihminen ja legenda*.

Linkola on kuvattu mediassa inhimillisen psykologian ylittävänä, horjumattoman johdonmukaisena ajattelijana. Viimeistään filosofien G. H. von Wrightin ja Esa Saarisen ylistävät, vastoin parempaa tietoa kirjoitetut lausunnot betonoivat Linkolan loogis-moraalisen ajattelun ikoniksi. Legenda Linkolalla ei vaikuttaisi olleen tarvetta ”sopeutua psykologisesti” ilmastonmuutokseen tai ”hallita” siihen liittyvää ahdistusta. Joka tapauksessa ihminen Linkola oli tunteikas mies niin ympäristökysymyksissä kuin muutenkin.

***

Linkola syntyi Palander-Suolahtien ja Collanien sivistyssukuihin, ja hänen isänsä oli Helsingin yliopiston rehtori. Äidinisä oli saman yliopiston kansleri. Linkolan kiinnostus luontoa kohtaan ei ollut akateemista laatua, ja biologian opinnot loppuivat lyhyeen. Hänestä tuli kalastaja, joka kykeni elättämään perheensä pitkälti luonnon ehdoilla.

Linkola-legendamme oli paitsi älyn, myös fyysisen suorituskyvyn jättiläinen. Hän ajeli lintuja rengastaessa vaihteettomalla polkupyörällä ympäri Suomenniemeä kiipeillen puiden latvoihin kalasääksien pesille. Hän ehti rengastaa osapuilleen 70 000 lintua. Yksi Linkolan perheen harvoista lomamatkoista suuntautui Salosta Ahvenanmaan ympäri Porin Tahkoluo-

toon – soutaen, seitsemässä viikossa. Linkola oli eräänlainen ultramatkojen ekotriathlonisti, ja yhtäläisyydet toiseen, lordi Greystokena tunnettuun supersankariin ovat moninaiset.

Legenda Linkolalle luonto on keskinäisriippuvuuksien systeemi, jota ihminen on tuhoamassa. Ihminen Linkolan ympäristöaktivismi nousi voimakkaista luontokokemuksista, ja hän suhtautui luontoon hyvin tunneperäisesti. Sen tuhoutumisesta – jopa yksittäisten puiden kaatamisesta tai linnunpesän putoamisesta – hän tunsi syvää surua. Linkola raivostui kanahaukalle, joka tunkeutui sepelkyyhkyjen rengastamista varten viritettyyn pyydykseen, ja harmaalokki oli hänelle ”rosmolaji, lentävä rotta”, jota sopi heitellä kivillä. Kun kalamatkoilla tuli vaikeuksia, hän kiroili voimakkaasti ja saattoi kiihdyksissään heittää verkot ja aivot veteen. Hän oli myös kahteen otteeseen psykiatrisella osastolla hoidossa masennuksen takia.

***

Linkolan ihmissuhteet voi jakaa kolmeen ryhmään: päivittäisen arjen jakaneet perheenjäsenet sekä verkkokalastuksessa välttämättömät soutajat, ystävä- ja tuttavapiiri, sekä tekstien lukijakunta (jonka voi myös ajatella olevan vuorovaikutussuhteessa kirjailijan kanssa).

Kotioloissa Linkola oli omavaltainen ja kontrolloiva, ja perheenjäsenet olivat hänen hallitsemattoman mielipahansa armoilla. Alle kouluikäiset lapset saivat kalareissujen ajan olla yksin kotona varhaisesta aamusta illansuuhun. Sähköttömässä taloudessa heidän ei palovaraan takia ollut lupa valaista kotia. Hän piti poikia vaikeina kasvatettavina ja uhosi molempien lasten odotusaikana, että syntyvän lapsen ollessa poika tämä laitettaisiin lastenkotiin. Omavaltaisuudesta aiheutui ymmärrettävästi parisuhdeongelmia, ja niiden myötä Linkolan ajattelu radikalisoitui ekofasismiin ja soviniin suuntiin. Linkolan oli vaikea hyväksyä, että muu luomakunta – hän piti sanasta sen äänneosan takia – kulki omia reittejään häneltä lupaa kysymättä.

Yhteiskunnallisten kysymysten edistäminen edellyttää usein niin sanottua kriisitietoisuu-

den kohottamista. Tähän Linkolakin varmasti tähtäsi tekstiensä kärjekkäillä ilmaisuillaan – hänen apokalyptiset saarnansa olivat tarkoituksella ahdistavaa luettavaa. Linkolan kohdalla ja ylipäätään yhteiskunnallisessa aktivismissa lienee projektivisen identifikaation alle lankeava tiedostamaton ulottuvuus: lajitoerien huolettomuus itselle kipeän ongelman suhteen on ärsyttävää, ja aktivismilla saadaan muut jakamaan oma ahdistus.

***

Linkola eli hyvin askeettisesti. Kalastuskauden ulkopuolella hän kuitenkin luki paljon, kävi teatterissa ja kuunteli musiikkia. Kulttuuriharrastus oli selvästikin erillään hänen ekologisesta ohjelmastaan – hän oli aidosti kiinnostunut kulttuurin eri lajeista eikä arvioinut teoksia biologian näkökulmasta.

Lähipiirilleen Linkola oli pamfleteista tutulla tavalla provosoiva, yliampuva ja mustavalkoinen. Ehkä hieman yllättäen Linkolalla oli laaja ystäväpiiri, ja hän oli hyvän ja hauskan seuramiehen maineessa. Kun toinen veneilijä pysähtyi kalastusveneeseen viereen, Linkola muuttui erään soutajan mukaan ”silmänräpäyksessä synkästä mutisijasta hilpeäksi rupattelijaksi”.

Linkolasta tuli suorastaan kulttuurieliitin lemmikki. Hän osallistui vuosittaisiin ornitologiolympialaisiin ja järjesti puolisoineen jokakeväisiä Kurkijuhlia, joiden ohjelmassa oli erilaisia puheita, esityksiä ja kisailuja. Helsingin Sanomien ja Apu-lehden palstoillakin raportoidut juhlat kestivät kaksi päivää, ja osallistujajoukko oli kulttuurieliitin terävintä kärkeä: Pentti Saarikoski, Hannu Tarmio, M. A. Numminen, Paavo Haavikko, Hannu Taanila, Ilkka ja Sesse Koivisto, Timo K. Mukka, Erno Paasilinna, juhliassa jopa potkupalloa pelannut Matti Klinge, Pekka Tarkka ja Auli Viikari. Tuleva arkkiatri, Linkolan koulukaveri Risto Pelkonen totesi Kurkijuhlista: ”Siellä oli nuorta älymystöä, joka oli kovasti ollakseen.” Ehkä Linkolan sosiaalinen ja periaatteellinen peesailu myös hieman helpotti eliitin ympäristöahdistusta.

Linkolan sosiaalisen elämän ehdottomana edellytyksenä oli epäilemättä se, että hän harmitusti vältti keskustelua kontroversielleista ai-

heista. Aivan kuten kulttuurista, hän ei arvioinut seuraansakaan luonnonsuojelullisin kriteerein.

***

Mitä tapahtuu, kun filosofian ja psykologian raja-alue jätetään kartoittamatta? Michel Foucault on tunnetuimmin kuvannut tätä: yleisistä arvostuksista piittaamattomat mieltymykset ja toimintatavat leimataan psykologian ja psykiatrian avulla (ja vastaavasti ”normaali” käytös jätetään psykologisen ymmärtämisen ulkopuolelle).

Provoosivasta Linkolasta muodostui viime vuosisadalla myytti, joka ehkä hieman yllättävästi jäi psykologisoinnin yläpuolella. Tämän päivän ilmastopsykologiassa on nähtävissä samaa ilmiötä: ilmastodenialismi on psykologista selitystä kaipaava ilmiö, mutta näköpiirissä olevasta ekokatastrofista huolehtiminen näyttäytyy pelkkänä adekvaatin informaation prosessoinnin lopputuloksena. Ikään kuin ajattelisimme psykologian olevan varattu outouden ja poikkeavuuden selittämiselle – sen soveltamisen hyviin pyrkimyksiin pelätään ikään kuin *selittävän hyvän asian pois*.

***

Legenda Linkola oli ilmasto- ja ympäristöahdistuksen ulottumattomissa, mutta mitä elämäkertatietojen pohjalta voidaan päätellä ihminen Linkolan keinoista hallita sitä? Keinot ovat hyvin pitkälle linjassa sen kanssa, mitä nykypsykiatria ja -psykologia suosittelevat mielen terveyden ylläpitämiseksi:

Liiku paljon.

Tee ongelman suhteen se, mikä on omassa vallassasi.

Harrasta aktiivisesti kulttuuria, tai mitä tahansa, mikä tuntuu kiinnostavalta.

Vältä runsasta alkoholin käyttöä.

Älä rajaa ihmissuhteitasi maailmankatsomuksellisten seikkojen perusteella.

Kiitokset Annarilla Ahtolalle, Henrik Enckellille ja Erkki Haapaniemelle taustatuesta tekstin työstämisessä.

Kirjallisuus

Alén, Eero (2006). Linkolan soutajan päiväkirja. Turku: Sammakko.

Haapaniemi, Erkki (1999). Linkolan metsämarssi. Helsinki: Nastamuumio. Luettavissa myös verkossa: <http://selvatsanat.blogspot.com/2015/01/linkolan-metsamarssi-selostus.html>

Kylänpää, Riitta (2017). Pentti Linkola – ihminen ja legenda. Helsinki: Siitola.

Vadén, Tero (toim.) (2008). Linkolan ajamana. Helsinki: Into.